

TE PIKINGA O KITINI.

E pouri ana matou ki te ririki rawa o nga parirau o ta tatou mauu, i kore ai e taea te whakarapopoto ki konei nga korero mo Rore Kitini, tetahi o nga toa e hau mai nei nga rongo i Awherika.

No te tau 1850 i whanau ai a Hapata Horehio Kitini, te tamaiti tuarua a Kanara Kitini he Airihimana. Ahaka rawa kore taua kaumatua, otira i whakapaua e ia tona kalia ki te tuku i ona tamariki ki nga kura kia whiwhi ai ratou ki nga mahi nunui.

Ko Hapata i hiahia ki te mahi hoia, a, i ata whakatakona hoki ki nga mahi o te pakanga. Tera atu ano etahi mahi i akona e ia, he mahi piriti, he whakatakoto rori, he mahi huarahi rerewe; i tu ano hoki ia hei kai-ruuri. Ki te ki a ona hoa kura o mua he tino tangata mohio a Kitini ki te whika.

I te tau 1870 ka puta ia i te tuunga Rewhete-tenei. [Kua ara te pakanga nui i waenganui i a Wiwi raua ko Tiamana i taua tau.] Kaore a Kitini i pai ki te matauranga a-mahunga anake, ki te matauranga i kurahi, engari te matauranga i akona ki roto ki te pakanga; no reira ka mahue i a ia a Ingarangi, ka whakawhiti ki te whenua o te Wiwi, uru tonu atu ki te ope a te Wiwi. I tino hinga rawa te Wiwi i tenei whawhai; otira i riro mai i a Kitini tana i hiahia ai, ara te kite a-tinana i te paka-

nga me te uru hoki ki roto ki ona kino katoa.

I muri mai i tenei ka tonoa ia hei hoa mo Meiha Konara ki te ruuri i te Whenua o Kanaana, he tokomaha ano a raua kai mahi. I kitea ki reira te toa o Kitini. He tangata kaha ia ki te kau. I tetahi ra tino kaha te wera, i a ratou e kaukau ana, ka kawhakina a Meiha Konara e te ia o te moana. He mahi uaua te whakaoranga a Kitini i a ia, i u mate mai hoki raua ki uta; he roa te mahinga katahi ka ora ake. I muri tata iho i tenei ka whaka kea to ratou puni e nga kai pahua o taua whenua, neke ake i te zoo. Ko Meiha Konara tonu te tangata tuatahi i akina te upoko ki te rakau, ka hinga ki raro; e whakaleke ana ano te rakau tuarua e tino mate rawa ai, ka karohia e Kitini, a, i te mea kaore ana patu, na tona ringa matau tonu te hoariri i tuku ki raro, kotahi ano te meke ki te kanohi, wharoro ana i te whenua. I muri i tenei aitia ka mea a Meiha Konara kia mutu ta ratou mahi kia hoki ki Ingarangi, otira kaore a Kitini i roa ki Ingarangi ka hoki ano ki te whakaoiti i te mahi i whakarereca atu ra.

I te rironga mai o te Motu o Ka'peru i te Ingarahi ka tonoa ia ki te ruuri i taua Motu, a, tu tonu atu hei Kai-whakahaere mo reira.

I muri mai i tenei ka tere tonu tona piki haere i roto i nga ope taua o Ingarangi. I te tau 1883 ka tu ia hei Kapene, i te tau 1884 ka tu hei Meiha. I Ihipa ia i aua tau. Tera kua ara atu te raruraru ki Ihipa ki te tonga, i runga i te mahi a Kariwha, he poropiti no nga Arapi me nga Mangumangu, (penei te mahi a ta a poropiti me ta Te Ua raua ko Kereopa i nga wa o te hauhautanga, ara he whakaoho i nga iwi mangumangu kia kino ki te pakeha).

I kitea nuitia ki konei te toa o Kitini me tona mohio ano ki te whakahaere riri, ko ia te apihia o nga hoia eke hoio. I taotua i tenei wa, i tu tona kaki i te mataa a te hoariri. I whakaturia ia hei Kanara, i uru hoki ki te ope i haere ki te whakaoira i a Tiamara Korano. I whakataki toria ano e ia he buarahi mo te haerenga o taua ope, otira kaore tana i whakaaetia e te Tiamara whakahaere, e te Tari Whawhai hoki; te tukunga iho kaore rawa a Tiamara Korano i taea te whakaoira, engari i whakamatea e nga mangumangu i te 26 o nga ra o Hanuere, 1885.

I muri i tenei ka whakaturia a Kitini hei Tiamara, ka tukua hoki ki a ia te whakahaere o te ope katoa i Ihipa. E rua nga parekura punui o nga mangumangu, i Atapara i Omutanana, i hinga ai tona tini, tona mano, o te mangumangu, i mate ai a Kariwha, i kore ai tona mana i te ao, i riro ai i te Ingarahi a 'Hutaana,' ara te whenua nui katoa e takoto ra ki te pito ki